

**Expozeu - Petre S. Aurelian -
agronom, economist, om de stat
1833-1909
Monografie**

Preambul

Am remarcat dimensiunea imensei personalități a lui P. S. Aurelian prin anii 1975-1976, când elaboram lucrarea monografică *Haralamb Vasiliu- omul și opera* și am citit în tratatul clasic *Agrotehnica* opera marelui savant-agronom Gheorghe-Ionescu Sișești și a ilustrului profesor Iirmie Staicu, un paragraf intitulat ***Ion Ionescu de la Brad și P.S. Aurelian***. Această alăturare mi-a atras interesul pentru Aurelian, pe care l-am prezentat în volumul I al lucrării monografice *Oameni de seamă ai științei agricole românești* (1997). Atunci mi-am propus să elaborez o lucrare vastă, care să prezinte dimensiunile reale ale personalității lui Petre Sebeșanu Aurelian, și să-l așezăm pe locul meritat în istoria științelor agricole pe care le-a promovat și asupra cărora a lăsat amprente prin care le-a introdus în era modernă.

Fondul

Petre S. Aurelian s-a născut la 12 decembrie 1883, la Slatina, în familia învățătorului Gheorghe Ardelean, care venise în țară din Transilvania sub numele Ladislau Erdely, împreună cu marele învățat patriot Gheorghe Lazăr. Tatăl lui Aurelian era descendent dintr-o familie nobiliară de români, înălțată la acest rang în anul 1701 de către Împăratul romano-german Leopold I.

Fiind născut după începutul aplicării Regulamentului Organic, Aurelian s-a înscris în rândul marilor personalități care doreau să activeze și să lupte pentru o țară eiberată de asupririle străine și petru transformarea unei populații oprimate într-o națiune cu demnitate, respectată în lume. A parcurs temeinice studii de agronomie, economie și silvicultură, cărora le-a acordat o preocupare îndelungată în didactică și largi dimensiuni de promovare științifică și practică, prin revistele sale fiind implicat și în politică în scopul realizării lor.

Un tânăr care începea studiile superioare la vârsta de 23 de ani, deplin matur, cum era Aurelian, cu o inteligență scilpitoare și un puternic sprijin patriot; cu o morală așezată pe solide principii

umaniste, așa cum s-a dovedit pe parcursul întregii sale vieți, a găsit în Franța acelei epoci condiții excelente de formare intelectuală și profesională. Școala Imperială de Agricultură de la Grignon, alături de cea de la Hohenheim erau instituțiile de elită ale continentului. A acumulat prin studii și excursii practice, din acestea tot ce a considerat că este important pentru el și țara sa. Pe lângă studiile din școala de la Grignon, a fost interesat de problemele economice, politice și filosofice ale epocii. A frecventat întâlniri și conferințe ale filosofilor și economiștilor timpului și a făcut cunoștință cu cercurile socialiștilor utopici din jurul lui Auguste Comte (1798-1857); l-a cunoscut pe Michel Chevalier, mare economist, un adept al ideilor lui Saint-Simon, de la care a aflat cum s-au născut și au fost promovate ideile socialismului utopic. În același timp, a remarcat „optimismul liberalist” al succesorilor lui Frederich Bastiat (1801-1850), adept al liberului-schimb, care susținea armonia între burghezie și proletariat. Aurelian a păstrat această idee pe durata întregi sale vieți.

Deși a studiat în mediul liber-schimbismului, după cunoașterea situației din țară, unde se aplica într-o veselie această doctrină, în baza decretului dat de Al. I. Cuza, la îndemnul lui Ion Ghica, Aurelian a adoptat definitiv „doctrina protecționismului economiei naționale”, elaborată și promovată de Frederich List, pe baza căreia Germania este astăzi ceea ce știm.

Înțelegem din cele decrișe că Aurelian nu a studiat agronomia, economia și silvicultura și nu era interesat de politică și filosofie pentru a deveni administratorul moșiei unui oarecare boier. El se pregătea pentru țară și națiunea sa.

Petre Aurelian s-a întors de la studii în ziua de 12 septembrie 1860, iar până la sfârșitul lunii octombrie era instalat în trei funcții importante: director la *Monitorul*, prin decret domnesc, șef al Biroului de Agricultură din Ministerul Lucrărilor Publice și profesor la Școala Națională de Agricultură de la Pantelimon.

Aceste însărcinări i-au fost acordate pentru că era cunoscută perspectiva devenirii lui ca personalitate importantă, prin articolele publicate în ziarele timpului: *Naționalul*, *Telegraful*, *Românul* și revista *Agronomia*, din perioada studenției. Articolele sale, „Considerațiuni asupra importanței de a îmbunătăți starea cultivatorilor” (18 septembrie 1858); „Agricultura și proprietarii”, publicat în două numere a Monitorului din 17 și 24 octombrie 1860, au provocat neliniște între politicienii conservatori ai timpului.

Într-o perioadă de numai opt luni, cât a fost director la Monitorul (oct. 1860 - 15 iulie 1861), care era un oficios al Guvernului, Aurelian a publicat 33 de articole și studii de o mare diversitate: despre agricultură, stabilimente de protecție socială, educația clasei muncitoare, finanțe, credit, case de economie și monedă; despre creditul agricol, creditul funciar și capitaluri, despre industrie, mijloace de transport și comunicații, despre expoziții agricole și industriale. Toate acestea aveau scopul de a lămurii cititorul cu privire la existența și funcționarea acestor stabilimente, descriindu-i lumea în care trăia.

Articolele și studiile de agricultură publicate în *Monitorul* și *Agronomia*, în anii 1860-1861, sunt lucrări de primat, cu evident conținut agronomic modern, iar între acestea, se disting: „Oile Merinos”, „Economia vitelor și agricultura română”, „Creșterea cailor”, „Producția vitelor de măcelărie”, „Irigațiunile sau udarea fânețelor în Lombardia”, „Despre vacile cu lapte”, „Teoria și practica în agricultură”, „Apicultura sau educațiunea (creșterea) albinelor”, „Baterea grâului cu tăvălugul”, „Despre pășuni”.

Aurelian a fost primul învățat care a scris într-un limbaj agronomic modern conținutul temelor publicate. A făcut, pentru prima oară, o descriere completă a rasei de oi Merinos, a importat reproducători și a realizat pentru prima oară încrucișări între această rasă și rasa autohtonă Țigaie, obținând metiși încă din școala de la Pantelimon. A descris legile care acționează în procesul de ameliorare a calului cu privire la asemănarea dintre genitori și descendenți, cu privire la existența indivizilor cu caractere extreme în cadrul rasei, la predominanța transmiterii caracterelor taliei la descendenți, despre liniile de descendență ale armăsarilor valoroși.

Descrierea caracterelor unei vaci bune producătoare de lapte, a avut, prin profunzime și valoare, o valabilitate de peste 100 de ani. Ea este comparabilă cu cele făcute de N. Filip, A. Cardaș, I. D. Contescu în secolul XX. Articolul „Teoria și practica în agricultură” are un conținut științific ce merită a fi expus de la catedră chiar și în zilele noastre.

Petre Aurelian a fost cel mai important părinte fondator de reviste pentru agricultură și economie din secolul al XIX-lea, unele fiind publicate exclusiv prin efort propriu de condei și administrare, depășind radical realizările primare ale lui Ion Ionescu de la Brad.

Revistele fondate de Aurelian încep cu *Monitorul Comunelor* (1861-1864), *Revista științifică* (1870-1882), *Economia națională*, supliment la *Revista științifică* (1873-1876), *Economia rurală* (1876-

1877; 1881-1884), *Economia națională* (1885-1898, cu director-Aurelian, iar din 1898, C. I. Băicoianu, prim redator și director din 1901, activitatea revistei ținând până în anul 1938). Toate aceste reviste reflectă o continuitate neîntâlnită la alți învățați din secolul său. Ele cuprind cea mai mare parte din opera sa, însă în dauna intereselor noastre, nu au fost scoase la lumina cititorilor de către generațiile care i-au urmat, deși Aurelian a fost receptat, încă în viață fiind, ca un învățat de înaltă valoare și un politician de elită. Cu scurte întreruperi de timp, revistele sale au avut activitate de-a lungul a 40 de ani.

Monitorul Comunelor, publicat în 1861, imediat după încetarea apariției revistei *Agronomia*, a fost prima tribună agronomică modernă a românilor, adresată maselor de cultivatori, fiind răspândită în localitățile țării și popularizată de preoți și învățători. Această revistă a apărut timp de patru ani și găsim în paginile ei peste 150 de articole de agricultură, unele cu valoare de studiu, având caracter de primat, prin conținut și nivelul elevat de expunere. A publicat aici prima „clasificare a pământurilor” bazată pe textură și cu mențiuni asupra unor elemente chimice. A tipărit un adevărat studiu, „Despre arături”, lăsând pentru prima oară o clasificare agronomică, iar cu privire la scopul arăturii, Aurelian spunea în 1862: „Scopul pentru care se fac arăturile este ca să mărunțească pământul, pentru ca să întoarcă stratul dedesubt, deasupra, spre a fi pus în contact cu aerul, ca să stârpească buruienile vătămătoare, ca să poată pătrunde mai ușor apa în pământ”. Găsim în revistă un adevărat studiu despre gunoi, redat pe 12 pagini. Este prezentată filotehnica principalelor culturi de câmp, cu distingerea verigilor tehnologice de cultură. Se descrie porumbul, grâul, orzul, cânepa, rapița, trifoiul ș.a., iar conținutul și modul de redare reflectă un limbaj agronomic elevat.

Am remarcat, în *Monitorul* și *Agronomia*, articolele lui Aurelian privind zootehnia, iar materialele publicate în *Monitorul Comunelor*, în număr de 80 (împreună cu sericicultura și apicultura) îl așază pe locul celui mai important agronom care a publicat conținuturi de zootehnie în secolul al XIX-lea. Cunoscând recent opera sa, eminentul profesor octogenar Ștefan Popescu-Vifor îl așază în fruntea marilor zootehniști români, urmat de N. Filip și Gheorghe K. Constantinescu.

Scrierile sale despre „boii de muncă”, despre oi, „Prăsirea cailor”, cele de sericicultură ș.a. ne conduc de la cunoașterea speciei și alegerea genitorilor, până la obținerea rezultatelor de

producție. Sunt materiale ce dau în mod sistematic îndrumări tehnice pe întregul parcurs de creștere a animalelor din aceste specii. Prin nivelul și dimensiunile lor, sunt lucrări de primat pentru bibliografia românească din epoca modernă.

Comparând studiul lui Aurelian apărut sub titlul "Prăsirea cailor", publicat în 1863, cu tema similară a lui N. Filip, din cursul de zootehnie publicat în anul 1915, nu găsim diferențe semnificative, cu excepția utilizării sistemului metric și gravimetric în conținut; ba în expunerea lui Aurelian aflăm în plus unele amănunte importante sub aspect practic. Tot în această revistă a publicat un valoros material cu privire la îngrășarea taurinelor, autorul dovedind cunoștințe de tehnologie, între care unele rezistă și azi.

Într-un serial de 20 de articole, marele agronom a publicat întreaga tehnologie de creștere a viermilor de mătase și de cultivare a duzilor, oferind pentru prima oară o lucrare într-un limbaj agronomic accesibil și de bun nivel, scris cu alfabet latin și într-o limbă românească curată. În aceeași măsură, a contribuit cu scrieri asupra apiculturii, încheind cu un studiu amplu, prezentat într-o comunicare la Academia Română, în cadrul ciclului „Agricultura la romani”, din anul 1905.

Aurelian a fost primul agronom care a susținut cu vigoare, prin scrieri pertinente, necesitatea organizării și a aplicării irigațiilor în agricultura română. A publicat articole extinse despre aplicarea irigațiilor în Lombardia, descriind acumularea rezervelor de apă și aplicarea irigațiilor prin revărsare, îndeosebi pe terenurile cu fânețe.

Aurelian a publicat articole și studii pe teme agricole în revistele sale. În *Economia națională*, *Economia rurală*, *Revista științifică* a publicat lucrări extinse, cu limbaj agronomic științific, și îndrumări tehnice pentru aplicare în practică. Sunt materiale ce se întind pe 10-30 de pagini. În această privință, remarcăm faptul că Aurelian a fost primul învățat agronom care a introdus „studiul” în bibliografia de specialitate prin sistematizarea materialului, utilizarea termenilor științifici, ancorarea în practică, menționarea surselor de inspirație bibliografică, cu numerotare și listă de titluri.

Colegii săi fondatori ai *Revistei Științifice* au fost geologul Grigore Ștefănescu și naturalistul-silvicultor Constantin F. Robescu. Între studiile publicate în această revistă se află: „Cultura sfeclei și fabricarea zahărului din sfecle” (1872), „Laptele și produsele sale” (1871), „Agricultura la romani - privire generală, instrumente

agricole, amendamente și îngrășăminte; plantele, cerealele și leguminoase la romani” (1878), precum și „Creșterea albinelor” (1905), comunicare la Academia Română, „Sistemele de cultură” (1891 – în *Economia națională*), „Exploatarea moșiilor prin meteiajiu” (1888 - Broșură), „Studiu asupra ameliorațiunei raselor de cai din România” (1870).

Trebuie să menționăm că aceste studii, care se constituie ca opere agronomice primare în bibliografia românească din epoca modernă, nu au fost niciodată menționate în lucrări similare, ca sursă bibliografică.

Aurelian a fost primul agronom român care ne-a lăsat scrieri dezvoltate de viticultură, între care găsim și studii personale de primat pentru bibliografia românească a domeniului. El a descoperit Filoxera în Dealu Mare, la 1874, după opinia marelui agronom George Nicoleanu, care a condus la refacerea viitor devastate de acest inamic. Vom afla abia târziu despre activitatea sa care nu a fost niciodată menționată și apreciată.

În toate revistele sale, Aurelian a publicat la începutul fiecărui număr așa-numita „Cronică”, prin care oferea un număr important de informații agricole și din celelalte activități economice și culturale, care ne sugerează astăzi că redacția sa funcționa ca o agenție de presă. Numai în *Revista științifică* a publicat peste 200 de cronici, care astăzi ar merita să fie reeditate într-un volum cu titlul „Istoria se repetă”.

Petre Aurelian trebuie considerat fondator al învățământului agricol modern românesc. Nu spunem fondatorul, pentru că a ajuns profesor la Pantelimon la 7 ani după înființarea școlii, iar director, după alți 3 ani, în urma lui Alecu Slătineanu, fondatorul școlii, și Constantin N. Racotă; dar, chiar din primul an de activitate, Aurelian a făcut parte din grupul restrâns de dascăli care au revizuit programa de pregătire școlară la Pantelimon, iar ulterior a completat-o în două etape, fiind potrivită pentru o școală de agricultură și silvicultură de gradul II, așa cum a organizat-o la Ferestreu. Această școală, al cărei părinte fondator a fost Petre Sebeșanu Aurelian, a devenit instituția pe care în mod natural o numim „Universitatea Agronomică București”. Reținem că a fost primul învățat care a introdus studiul silviculturii în școala românească, sprijinind acest domeniu întreaga sa viață.

Aurelian a așezat școala de la Ferestreu pe câmp liber și a dezvoltat-o într-o perioadă de 15 ani cu mari eforturi, în condițiile manifestării lipsei de interes a guvernelor conservatoare și liberale.

A fost singur. Sub aspect didactic, a introdus treptat acea organizare de la Grignon, întărind relația dintre curs și aplicațiile practice. Subliniem că încă de la Pantelimon și-a asumat orele de pregătire practică pentru agricultură, continuând să le susțină până în anu 1884, la cedarea funcției de director. Aurelian a introdus catedre noi la Pantelimon și Ferestreu, a înființat temporar secția de Horticultură, mai mult prin voință personală, încât, nefiind sprijinit, a durat numai 2 ani. Tot el a înființat postul de repetitor, un îndrumător de instruire practică, ce a condus apoi la posturile de „asistent” și „șef de lucrări practice”.

În anul 1869, a publicat primul „Manual de agricultură” cu structură și limbaj adecvate pentru școlile rurale, preluat și de școlile normale de învățători și de seminariile pentru preoți. A fost republicat în 7 ediții, ultima în 1891, servind învățământul agriculturii timp de peste 30 de ani.

Aurelian a fost un caz unic de profesor-părinte, care a sprijinit un număr mare de absolvenți din școala sa pentru continuarea studiilor la școlile înalte din Apus. Și-a dedicat cu mare efort activitatea de menținere a terenului fermei didactice în suprafață de peste 400 de pogoane, prin arendare în nume propriu și parțial prin subarendare, în lipsa totală de fonduri din partea statului. Au fost aduse și critici statutului său de arendator, preopinenții neștiind că Aurelian nu primea niciun sprijin financiar din partea statului.

Marele gronom a fost autorul primei legi speciale pentru învățământul agricol din România, promulgată de rege, fiind viguros sprijinit de Ion Ionescu de la Brad. S-a întâmplat în anul 1883. În toată perioada de activitate la conducerea celor două școli, Aurelian a fost sprijinit de Carol I, care avea prețuire pentru munca sa și un respect personal chiar de la venirea în țară a viitorului suveran.

Aurelian a fost printre primii învățați preocupați intens de organizarea și funcționarea învățământului public modern, înainte de Spiru-Haret, care făcea parte din generația care i-a urmat. Haret s-a bucurat de simpatia lui Aurelian, care era o personalitate superioară. Din păcate, nu au colaborat la Legea din 1898, Aurelian fiind în „Dizidența drapelistă”.

Chiar din anul 1861, Aurelian a scris despre importanța școlii și a învățătorului la nivelul unui expert în pedagogie și sociologie, explicând rolul acestor factori în educarea națiunii. Aici, îl reproducea pe Jaques-Simon, cu următorul raționament: „Poporul care are cele mai bune școli este cel dintâi popor; dacă nu este astăzi, va fi mâine. Profesorii de la care cerem un învățământ

absolut, o muncă obositoare, câteodată omorâtoare, trebuie să fie scutiți de orice griji pentru dânsii și familiile lor. Profesorul nu poate să aspire, bănește vorbind, unde ajung avocații, magistrații, inginerii ș.a., pentru aceasta statul este dator să le asigure o poziție confortabilă. Neavând astfel, vom avea întotdeauna puțini profesori conștiincioși și capabili, și profesoratul va ajunge o speculă, un neguțător”.

Aurelian a fost cel mai aprig susținător al învățământului real, la vremea sa, pentru a oferi elevilor din acele școli capacitatea de a se angaja în activități din sfera producerii bunurilor materiale. „Nu pretindem să se neglijeze învățământul clasic”, spunea Aurelian, „însă pretindem că nu vom putea atinge scopul pentru care ținim numai cu clasicismul. În interesul nostru vital, avem nevoie ca toate clasele societății noastre să fie familiarizate cu cunoștințe științifice, ca școlile speciale de tot felul să poată înlesni specializarea junilor în diferitele ramuri ale aplicațiunii, cu stabilimente, cu colecțiuni puse la dispoziția studenților și publicului și să le înlesnească și să le completeze învățământul teoretic”. Timp de 15 ani, a fost membru al „Consiliului superior al Școalelor”, care elabora planurile de învățământ pentru toate tipurile de școli din țară. Ca ministru al Instrucțiunii și Cultelor, a prezidat peste 2 ani acest consiliu. A scris numeroase articole, iar în parlament a ținut discursuri antologice. Prin tot ce a întreprins, Aurelian a fost un puternic factor de influență asupra progresului învățământului public.

Aurelian s-a aflat între cei mai de seamă învățați din epoca sa, care au activat pentru promovarea culturii și științei. Pentru început, a publicat teme de morală, pentru mase, apoi a făcut parte dintre făuritorii Societății „Ateneul Român”, fiind primul președinte ales, activând împreună cu V. A. Urechi V. A. Urechia și Constantin Esarcu, alături de Vincentiu Babeș, C. Bosianu, Ion Creangă, Carol Davila, B. P. Hașdeu, Al. Odobescu. În România Jună de la Viena a publicat aticolul „Un sfat poporului român”, explicând necesitatea protecției industriei naționale în dezvoltare, iar în revistele Ateneului a publicat în mod frecvent.

Aurelian a fost una dintre figurile luminoase ale intelectualității epocii sale. La 8 septembrie 1871, a fost primit ca „membru actual” (plin) al Societății Academice Române, la propunerea lui Alexandru Odobescu și Alexandru Roman. Apoi a fost unul dintre membrii fondatori ai Academiei Române, de primă linie, alături de Vincentiu Babeș, G. Barițiu, A. T. Laurian, Ion Ghica, B. P. Hasdeu, N. Ionescu ș.a., în total, 17 personalități. A fost

ales în Comisia pentru revizuirea statutelor Societății Academice Române, în vederea aplicării lor la noua Academie. Aici, el a propus ca membrii actuali să fie acceptați ca membri ai Academiei. A fost ales vicepreședinte de la înființarea sa în anul 1879 până în 1891, apoi, între 1895-1898, iar între 26 martie 1902 și 23 martie 1904 a fost ales președinte al înaltului forum al științelor. A avut o activitate remarcabilă în dezvoltarea bibliotecii Academiei și punerea în ordine legală și administrativă a donațiilor acordate în acea epocă înaltului forum.

Provenind dintr-o familie mic burgheză a epocii, Aurelian a fost conștient că trebuie să își asigure un loc în viața publică și prin posedarea unei stări materiale bune, pentru că primirea sa era îndoielnică dacă mintea și cultura sa nu erau însoțite de o oarecare stare, sau măcar de un statut ca lăstar al vreunei familii boierești scăpătate. De tânăr, și-a cumpărat o vie la Valea Meilor în Dealu Mare, o moșie la Degerați, în Prahova, iar prin căsătorie cu Charlotta Petrescu din Teleorman, a acumulat o moșie la Plosca.

Aurelian a aderat la PNL în 1876, la propunerea lui Ion Brătianu, fiind devotat timp de 33 de ani principiilor politicii liberale, un liberal special, conform căruia, țara trebuia să fie a cetățenilor ei și fiecare să aibă dreptul să trăiască din munca lui cinstită. Marele agronom a fost un apărător al intereselor tuturor claselor sociale. I-a sprijinit pe moșieri ca statul să le facă bancă, protejându-i de faliment. I-a sprijinit pe țărani întreaga viață, elaborând și obținând în Camera deputaților, Legea Casei Rurale. El susținea că patria are nevoie de toți fiii săi, care să ducă o viață mai bună, după munca lor.

Într-o perioadă de peste 30 de ani, cât a fost parlamentar, a ocupat de șase ori postul de senator și de două ori pe cel de deputat. A fost președinte al Camerei și al Senatului. A fost cel mai activ parlamentar din perioada sa, elaborând legi de primă importanță, ca aceea a codului silvic, a învățământului agricol, a încurajării industriei naționale, a repaosului duminical, a apelor ș.a., iar conținuturile discursurilor sale au produs adevărate evenimente.

Aurelian a fost ministru în trei guverne I. C. Brătianu, în trei guverne D. A. Sturdza și prim-ministru în 1896-1897, timp de patru luni, când, prin realizările sale, a speriat conducerea PNL și a surprins Casa Regală. Realizările sale ca ministru și prim-ministru au fost între cele mai remarcabile din timpul guvernării liberale de 12 ani.

Decesul lui Aurelian s-a produs aproape subit, la 24 ianuarie 1909, la vârsta de 75 de ani, după o viață de muncă și luptă necurmată. În urma unei răceli, s-a produs o gravă complicație cardio-respiratorie, încât decesul a venit după numai trei zile. Totuși, acest moment a fost unul emoționant, pentru că murea președintele Senatului, o mare personalitate a țării, iar atunci, bărbații de stat se bucurau de respectul opiniei publice. Ziarele mari ale timpului, *Adevărul*, *Universul*, *Dimineața* ș.a., au descris pe larg evenimentul, până la așezarea lui Aurelian în locul de veci. Familia lui Aurelian nu a dorit funeralii de stat, însă cu excepția așezării sicriului la Senat, întreaga ceremonie a avut anvergura unui asemenea eveniment.

Familia defunctului a primit condoleanțe din partea Casei Regale. Prințul Ferdinand a vizitat familia imediat după decesul său și a fost prezent la funeralii împreună cu Prințesa Maria. Întreaga echipă liberală l-a însoțit pe ultimul drum, iar țărani care au lucrat la moșia sa de la Degerați au lăcrimat la mormântul său. În schimb, nu a fost prezent niciun reprezentant al Partidului Conservator. Cuvântările lui Ionel I. C. Brătianu, prim-ministru, ale generalului Budișteanu, în numele Senatului, ale președintelui Camerei, Mihai Pherechide; ale reprezentantului Ateneului Român-Trandafir D. Djuvara și Ștefan P. Radianu în numele agronomilor, au avut un conținut de ilustrare a personalității lui Aurelian și o formă expozitivă elevată, cum nu am auzit în viața mea din secolul XX.

Concluzii

Activitatea agronomică a lui Aurelian s-a manifestat prin scrieri de articole și studii asupra tuturor ramurilor agriculturii, prin dezvoltarea învățământului agricol, prin activitatea practică de promovare a mijloacelor tehnice la școala condusă de la la Pantelimon și Ferestreu.

Scrierile agronomice lăsate de Aurelian puteau fi sintetizate la sfârșitul secolului al XIX-lea printr-un tratat de agricultură, în sensul înțeles în acel timp, care ar fi reprezentat prima carte modernă de agricultură în bibliografia românească, un reper pentru generații. Aurelian nu și-a propus acest lucru, fiind foarte implicat în politica economică și socială. Cu toate acestea, pentru realizările sale sub toate aspectele, Aurelian a fost cel mai important agronom din secolul luminii.

Aurelian a fost una dintre personalitățile brilante ale intelighenției românești din epocă, așa cum arată activitatea sa

științifică și culturală. Întreaga sa operă poate fi organizată în 5-6 volume editate, cu o întindere de 500-600 de pagini fiecare.

În activitatea sa politică, Aurelian a fost un „liberal special”, pentru care scopul politicii era înălțarea țării și progresul întregului popor, prin contribuția fiecărei clase după competențele sale, și înlăturarea nedreptăților sociale. În concepția sa, fiecare cetățean are dreptul natural la o viață demnă, dacă depune eforturi productive după capacitățile sale. Tot el s-a aflat între politicienii care credeau în armonia dintre clasele sociale în virtutea dependențelor reciproce pentru existența fiecăreia. Tot el cerea sprijin pentru inițiativa privată din partea statului și cât mai redusă imixtiune.

Imensa personalitate a lui Petre Sebeșanu Aurelian a fost redată într-o frază de sinteză extrasă din conținutul celebrei lucrări „Dicționar Internațional al scriitorilor lumii latine” (1905), Roma, scrisă de Angelo de Gubernatis, care spunea: „Ilustrul om de stat, economist și agronom român, președinte al Senatului Român, președinte al Ateneului Român, vechi președinte al Academiei Române, vechi ministru în mai multe rânduri la Agricultură și lucrări publice, culte și instituțiune publică și interne, vechi președinte al Camerei Deputaților, vechi președinte al Consiliului de Miniștri, el a exercitat o influență binefăcătoare în direcții diferite, asupra culturii și asupra civilizației țării sale. Este unul dintre reprezentanții cei mai nobili și mai puri. Se poate considera, deci, sub toate aspectele, ca unul dintre cei mai mari factori de progres ai României moderne, un om, un cetățean și un scriitor de care o țară trebuie să fie mândră”.

Iași, septembrie 2014
Peștean

Prof. dr. V.